Ağuiçen/Ağuçan

Ayfer Karakaya-Stump
ayferkarakaya@gmail.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
13.10.2026

Önerilen Atıf: Karakaya-Stump, Ayfer (2025). Ağuiçen/Ağuçan. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.t6fyh (Erişim Tarihi: 13.10.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Anadolu'daki en tanınmış Alevi ocaklarından biridir. İç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu içine alan geniş coğrafi yayılımı ve özellikle Dersim bölgesinde mürşit ocağı olarak kabul edilmesiyle öne çıkar. Tarihsel olarak Irak menşeli Vefai tarikatı ile bağlantılı Alevi ocakları arasındadır. Ocağın soyu İmam Zeynel Abidin'e dayandırılır.

Anahtar Kelimeler: Ağuçan, Ağuiçen, Dersim, Mürşit, Vefai

Ağuiçen/Ağuçan

"Ağuiçen/Ağuçan" isminin kökeni kesin olarak bilinmemekle birlikte, konuyla ilgili geleneksel anlatıya göre ocağın kurucuları dört kardeştir. Bunlardan biri, Köse Seyit, evlenmemiş ve mücerret olarak yaşamıştır. Bugünkü ocak kollarının diğer üç kardeşin soyundan geldiği rivayet edilir. Halk arasında yaygın olan bir efsaneye göre, en küçük kardeş Seyyid Mençek, dönemin sultanı huzurunda keramet göstererek bir tas zehir içmiş ve içtiği zehri parmağının ucundan bal olarak çıkarmıştır; bu nedenle kendisine "zehir içen" anlamına gelen Ağuiçen/Ağuçan lakabı verilmiştir.

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

Alternatif bir sözlü anlatımda ise ocağın kökeni, Hacı Bektaş'ın halifesi Karadonlu Can Baba'ya dayandırılır. *Velâyetnâme*'de Karadonlu Can Baba'nın da benzer bir mucize gerçekleştirdiği anlatılır. Bu ikinci anlatı, özellikle 19. yüzyılda Bektaşiliğin Çelebi kolunun Kızılbaş-Alevi toplulukları üzerindeki etkisinin artmasıyla birlikte, doğu Anadolu'daki bazı dede ocaklarının Bektaşi menakıbnamelerinde geçen kimi şahsiyetlerle ilişkilendirilmesi eğiliminin bir yansımasıdır.

Ağuiçen Ocağı'nın tarihî merkezleri, Fırat Nehri'nin doğu ve kuzey kesimlerinde yer alır. Bunlar arasında en önemlilerinden biri, Elazığ ilinin Merkez ilçesine bağlı Sün köyüdür; ocağın kurucu kardeşlerinden en büyüğü olan Koca Seyit'in burada gömülü olduğuna inanılır. Bu köyde Ağuiçen ocağına mensup dede ailelerinin varlığı, 17. yüzyıl başlarına kadar ocağın kendi özel arşivindeki belgeler ışığında izlenebilmektedir. Diğer üç kardeş daha sonra, Tunceli'nin Çemişgezek ilçesindeki Ulukale köyüne göç etmişlerdir. Bunlardan Köse Seyit ve Seyit Mençek ömürlerinin sonuna kadar Ulukale'de yaşamıştır; köy yakınındaki bir yatır günümüzde halen bu iki kardeşe atfen ziyaret edilmektedir. Üçüncü kardeş Mir Seyyid ise Ulukale'den ayrılarak Hozat ilçesindeki Bargını (günümüzde Karabakır) köyüne yerleşmiştir. Buradaki Ağuiçen Türbesi muhtemelen ona aittir.

19. ve 20. yüzyıllarda, Ağuiçen Ocağı'nın bazı kolları Elazığ ve Tunceli'deki tarihî merkezlerinden Anadolu'nun farklı bölgelerine yayılmıştır. Ağuiçenli dedelerin bu yayılımı, daha önce batıya ya da güneye göç etmiş olan talip topluluklarının daveti üzerine gerçekleşmiş görünüyor. Ocağın Adıyaman (merkeze bağlı Börgenek ve Çelikan ilçesine bağlı Bulam köylerinde), Maraş (Elbistan-Kantarma köyündeki Sinemilli ocağı talipleri arasında), Amasya (Göynücek ilçesi, Şarklı ve Tencirli köylerinde) ve Malatya'da (Yeşilyurt ilçesi, Kırlangıç köyünde) yaşayan kolları bu dönemde ilgili bölgelere yerleşmişlerdir. Bu ocak kollarının Elazığ ve Tunceli'den göç ettikleri bilgisi, söz konusu bölgelerde yaşayan Ağuiçenli dedelerin kolektif hafızasında hâlen canlı bir şekilde yer

almaktadır. Ayrıca Diyarbakır'ın Sur ilçesine bağlı Nahırkıracı (günümüzde Şarabi) köyünde Ağuiçen ocağına mensup dedelerin yaşadığı bilinmektedir, ancak bu Ağuiçen kolunun ilgili bölgeye ne zaman yerleştiği hakkında bir bilgi elimizde bulunmamaktadır. Benzer şekilde Erzincan ve Sivas yörelerinde de Ağuçenli dedelerin ve talip gruplarının bulunduğu bilinse de, bu kollar ve tarihleri hakkında fazla bilgiye sahip değiliz. Diyarbakır kolu olası bir istisna olmak üzere, Ağuiçen ocağı dedelerinin ve talip topluluklarının ana dilleri Kürtçedir. Bununla birlikte günümüzde birçoğu Kürtçeyi Türkçe ile ikame etmiş durumdadır ve bilhassa da genç kuşaklar Kürtçeyi bilmemektedir.

Ocağa ait belgeler arasında bulunan şecere ve icazetnameler ailenin kökenini, Vefai tarikatının isim babası Ebü'l-Vefa el-Bağdadi'nin erkek kardeşi Seyit Ganim'in oğlu Seyit Hamis'e dayandırır. Menakıbnamesine göre Ebü'l-Vefa'nın babası İmam Zeynel Abidin'in soyundan gelen bir seyit, annesi ise bir Kürt aşiretine mensuptur; nitekim bu nedenle ve annesinin akrabaları arasında büyüdüğünden Ebü'l-Vefa, el-Kürdi lakabıyla da anılmıştır. Ağuiçen ocağının mürşit statüsünün, Vefai geleneği içerisinde ¾tarikatın isim babası Ebü'l-Vefa ile akrabalıkları nedeniyle¾ sahip oldukları mürşitlik pozisyonlarının, Kızılbaş hareketine dahil olmaları sonrasında Alevi ocakları arasında da devam etmiş olması kuvvetle muhetemeldir. Yine kendi aile belgelerine göre Seyit Hamis'in soyundan gelen ve Ağuiçenler gibi mürşitlik iddiasına sahip, Malatya'nın Arguvan ilçesine bağlı Mineyik (yeni adı Kuyudere) köyü merkezli İmam Zeynel Abidin ocağının Ağuiçenlerle ortak bir kökten gelip sonradan bu iki kolun bağımsız ocaklara evrildikleri düşünülmektedir.

Günümüzdeki en önemli Alevi örgütlerinden olan Cem Vakfı'nın kurucusu ve onursal başkanı olan İzzettin Doğan da bu ocağın Malatya-Kırlangıç köyüne yerleşmiş olan koluna mensuptur.

Sonuç

Ağuiçen (Ağuçan) Ocağı, Anadolu'daki en köklü Alevi

ocaklarından biridir. Tarihsel kökeni Vefai tarikatına dayanan ocak, özellikle Dersim bölgesinde mürşit ocağı olarak öne çıkar. Efsanevi anlatılar, ocağın adını Seyyid Mençek'in "zehir içme" kerametinden aldığına işaret eder. Elazığ ve Tunceli merkezli bu ocak, zamanla Adıyaman, Maraş, Amasya, Malatya ve Diyarbakır gibi bölgelere de yayılmıştır. Ağuiçen Ocağı, Vefai geleneğiyle olan akrabalığı ve tarihsel belgeleriyle Alevi inanç yapısında merkezi bir yere sahiptir.

Kaynakça & İleri Okumalar

Akın, Bülent, and Metin Ekici. 2012. "Diyarbakır Yöresi Alevi Ocakları Üzerine Bir Değerlendirme." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 63: 231-246.

Aksüt, Hamza. 2002. *Anadolu Aleviliğinin Sosyal ve Coğrafi Kökenleri*. Ankara: Art Basın Yayın.

Birdoğan, Nejat. 1992. *Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşimleri: Ocaklar-Dedeler-Soy Ağaçları*. İstanbul: Alevi Yayınları.

Gezik, Erdal. 2000. *Dinsel, Etnik ve Politik Sorunlar Bağlamında Alevi Kürtler*. Ankara: Kalan Yayınları.

Gümüşoğlu, Dursun, ed. 2006. *Tâcü'l-Ârifîn es-Seyyid Ebu'l-Vefâ Menâkıbnâmesi: Yaşamı ve Tasavvufî Görüşleri*. İstanbul: Can Yayınları.

Karakaya-Stump, Ayfer. 2019. *The Kızılbaş-Alevis in Ottoman Anatolia: Sufism, Politics and Community*. Edinburgh: Edinburgh University Press.—. 2025. *Osmanlı Anadolu'su'nda Kızılbaş Aleviler: Sufilik, Siyaset ve Toplumsal Kimlik*. Türkçeye çev. İstanbul: İletişim Yayınları.

Rençber, Fevzi, and Yaşar Acat. 2013. "Anadolu Aleviliğinde Şecere Geleneği: Bir Ağuiçen Ocağı Şeceresi Örneği." *Alevilik Araştırmaları Dergisi* 6 (Kış): 175-200.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir